

بررسی و طبقه بندی دلایل و زمینه های انفعال نظام حقوق مالکیت

صنعتی در ایران

سعید جعفری خانشیر (نویسنده مسؤول)

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته مدیریت تکنولوژی دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات تهران

Email: Sjafari_kh@yahoo.com

رضا آذرافزا

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج

امیر رادفر

کارشناس ارشد برق-کنترل

تاریخ دریافت: ۹۰/۳/۲ * تاریخ پذیرش: ۹۰/۶/۶

چکیده

حقوق مالکیت صنعتی در ایران مشابه وضعیت حاکم بر کشورهای در حال توسعه در حالت ضعف و انفعال قرار دارد. هدف این تحقیق ترسیم کاستی های وضعیت فعلی نظام حقوق مالکیت صنعتی ایران و شناخت زمینه ها و دلایل انفعال و عوامل مؤثر داخلی می باشد. این تحقیق با استفاده مطالعات کتابخانه ای و مرور دیدگاه کارشناسان و خبرگان امر و شاخص ها و آمار های مرتبط و به روش توصیفی انجام شده است. در ابتدا بر اساس مقالات منتشر شده، زمینه های اقتصاد جهانی و رویکردهای متفاوت کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته مرتبط با نظام مالکیت فکری به طور عام بررسی شده و وضعیت فعلی کشورمان، دلایل و زمینه های بین المللی مؤثر در وضعیت فعلی و همچنین عوامل داخلی و خارجی شکل دهنده وضعیت موجود مرور شده است. بر اساس دسته بندی انجام شده، سه گروه از دلایل و زمینه ها شناسایی شد که عبارتند از الف) زمینه های مرتبط با مسایل جهانی و نقش ضعیف کشورهای در حال توسعه در نوآوری، ب) دلایل و زمینه های مرتبط با کارکرد پایین نظام نوآوری کشورمان، ج) کاستی های نهادی و ساختاری مرتبط با عملکرد و ناهماهنگی های عوامل و متولیان نظام حقوق مالکیت صنعتی کشورمان. بخشی از دلایل و زمینه ها به کاستی ها و ضعف عوامل داخلی و بخشی از آنها نیز به زمینه های فراگیر تری مثل چالش های جهانی موجود بین جوامع در حال توسعه و توسعه یافته مربوط می شود. برای بازنگری در نظام حقوق مالکیت صنعتی به عنوان جزء مهمی از نظام ملی نوآوری که می تواند یکی از محرک های مهم توسعه قلمداد گردد، لازم است از یک سو به نقش «الزامات و کارکرد های» آن در درون نظام ملی نوآوری و از سوی دیگر به هماهنگی سطح قدرتمندی نظام حقوق مالکیت صنعتی با سطح توسعه کشور توجه شود.

واژه های کلیدی:

نظام مالکیت فکری، حقوق مالکیت صنعتی، نظام ملی نوآوری، کشورهای در حال توسعه.

۱- مقدمه

حقوق ناشی از خلاقیت فکری در زمینه های علمی، صنعتی، ادبی و هنری در چارچوب حقوق مالکیت فکری حمایت می گردد که شامل دو گروه حقوق مالکیت صنعتی (شامل اختراع، علائم و نام های تجاری، طرح های صنعتی و اسرار تجاری) و حق مولف یا حق تقلید و حقوق جانبی آن می شود. از نظر تاریخی چهار عملکرد برای یک نظام حقوق مالکیت صنعتی متصور است که شامل: ۱- عملکرد انگیزشی، ۲- عملکرد تبادل (دارایی های نامشهود)، ۳- عملکرد افشاء (دسترسی به اطلاعات مربوط به اختراعات ثبت شده) و ۴- عملکرد علامت دهی (اثبات توانمندی نوآوری بنگاه ها) می باشد (Sarkissian, 2008).

قانون حقوق مالکیت صنعتی در ایران در سال ۱۳۸۶ (۷۶ سال بعد از اولین قانون در این زمینه) بازنگری شد و بر اساس نظرات خبرگان امر با اینکه قانون جدید دارای نقاط قوت زیادی می باشد، دارای کاستی ها و ضعف هایی می باشد. در این مقاله سعی شده است ضمن تمرکز بر "حقوق مالکیت صنعتی"، "زمینه ها و دلایل انفعال" آن در ایران ترسیم شود و با بررسی عوامل مؤثر داخلی، ارتباط وضعیت موجود با عملکرد عوامل و متولیان داخلی روشن شود. ضمن اینکه با یک نگاه جامع به ابعاد حقوق مالکیت صنعتی، به حوزه هایی مثل مسایل اقتصاد جهانی، رویکردهای متفاوت کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته و نهادها و ساختارهای مرتبط پرداخته شده است تا موازنه بین عوامل داخلی و خارجی مشخص گردد. در این تحقیق نظرات کارشناسان و عوامل اجرایی و مقاله های منتشر شده و نیز شاخص ها و آمار های مرتبط با عملکرد نظام حقوق مالکیت صنعتی ایران مورد استفاده قرار گرفته است.

- رویکرد کشورهای در حال توسعه در قبال نظام حقوق مالکیت صنعتی

حمایت قوی و مؤثر از حقوق مالکیت فکری، سنگ بنایی است برای ایجاد سرمایه گذاری سالم در تحقیقات، علم و فناوری که یک رشته مزایای بلند مدت اقتصادی از قبیل ایجاد انگیزه برای نوآوری، تشویق کشف روشهای تولید و توزیع کم هزینه تر، دعوت به عرضه محصولات و دانش فنی جدید و مؤثرتر، تشویق سرمایه گذاری های جدید با هدف توسعه و تحقق پیشرفت از طریق ارتقاء سطح فناوری را به دنبال دارد (Habiba, 2009).

استراتژی جوامع صنعتی در زمینه توسعه تکنولوژی برای حفظ موضع برتر خود به دو شکل فعال و تدافعی اجرا می شود. سیاست فعال از طریق رشد بیشتر تکنولوژی، افزایش تنوع محصولات و فرآیندها مبتنی بر دانش و تکنولوژی و سیاست تدافعی از طریق محدود کردن تکنولوژی در مسیر توسعه خود برای حفظ مزیت مخترع بودن و پرداخت قیمت عادلانه تکنولوژی در زمان بکارگیری آن در فرآیند تولید در کشورهای دیگر اجر می شود.

آمریکا در دهه ۸۰ با تأکید بر اینکه سیاستهای صدور تکنولوژی در دهه های ۶۰ و ۷۰ منجر به ظهور رقبای سر سخت، تنزل قدرت صنعتی و ضرر ناشی از تجارت کالاهای تقلبی (سالانه ۴۳ تا ۶۱ میلیارد دلار) آن کشور شده است، خواستار مرتبط کردن مسایل حقوق مالکیت معنوی با مسأله تجارت جهانی شد. از طرفی بدلیل نگرانی اش از افزایش قدرت اقتصادی شرکای تجاری خود در اروپای غربی، ژاپن، کره جنوبی، تایوان و ... و رقابت غیر قانونی و ناعادلانه این شرکاء، مذاکرات تجاری موافقتنامه بین المللی تعرفه و تجارت موسوم به "گات" را علیرغم مخالفت کشورهای جهان سوم به ویژه هند و برزیل سازماندهی کرد و از طریق آن اصرار داشت که سه دسته مقررات مرتبط با تجارت را مطرح سازد که یکی از آنها مقررات مالکیت فکری مرتبط با تجارت مشهور به "تریپس" بود (Miremadi, 2008).

شرکتهای چند ملیتی که از مهمترین کارگزاران فرآیند تولید جهانی هستند، طبیعت اقتصاد جهانی را به شدت تحت تأثیر قرار دادند. در نتیجه ی این تغییرات شگرف، سهم مهمی از معاملات بین المللی، دیگر حاصل فعالیت کارگزاران مستقل در چارچوب یک مکانیزم رقابت آمیز بازار نیست. بلکه در ارتباط با تولید بین المللی و در چارچوب تصمیم گیری های شرکتهای چند ملیتی است و تنها چارچوب مقررات، قوانین، نهادها و سیاستهای جامعه پذیرنده سرمایه مانند هزینه عوامل تولید، قوانین مالیاتی، قوانین حمایتی (مثل حقوق مالکیت صنعتی) و ... می تواند به عنوان عوامل تعیین کننده به حساب آید. لذا می توان ادعا کرد که مرزهای اقتصادی یک کشور، دیگر با مرزهای سیاسی آن قابل انطباق نیست (Miremadi, 2008).

در پایان آخرین دور مذاکرات تجاری موافقتنامه بین‌المللی تعرفه و تجارت موسوم به "گات"، کشورهای صنعتی جهان خصوصاً آمریکا با تلاش زیاد موفق شدند موضوعات مالکیت فکری را به عنوان یکی از سه رکن اساسی قواعد حاکم بر سازمان تجارت جهانی بود بگنجانند. در حالی که کشورهای در حال توسعه منافع چندانی در این زمینه نمی بردند (Moradi, 1998). امروزه یکی از عمده ترین حوزه های مناقشه انگیز میان کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته، مقوله حمایت یا عدم حمایت از محصولات فکری و گستره آن می باشد. از یکسو کشورهای توسعه یافته با تأکید بر لزوم حمایت از این حقوق، تقویت حمایت را موجب افزایش توسعه و تسهیل انتقال فناوری به کشورهای در حال توسعه می دانند و از سوی دیگر کشورهای جهان سوم با این استدلال که مالکیت فکری باید وسیله‌ی برای تحقق توسعه باشد نه هدف، خواستار تعدیل حقوق مذکور و انحصارات ناشی از آن شده اند (Habiba, 2009).

از عوامل مؤثر در افزایش تقاضا برای حمایت حقوق مالکیت صنعتی، ظهور نظام نوین اقتصاد جهانی، نقش جدی و مؤثر شرکت های چند ملیتی می باشد و نظام حقوق مالکیت صنعتی در صورتیکه کشورها بتوانند از آن بدرستی استفاده نمایند می تواند وسیله و زمینه برای جذب سرمایه گذاری خارجی و حضور شرکت های چند ملیتی برای کشور میزبان باشد.

در سالهای اخیر دعاوی حقوقی و بحثهای اقتصادی، به نفع مالکان اصلی کالاهای موضوع مالکیت معنوی بوده است. شواهد زیادی در دست است که وجود یک فاصله حمایتی در بین کشورهای صنعتی و در حال توسعه را تایید می کند. این در حالی است که صادرکنندگان تکنولوژی جدید و سرمایه‌گذاران به دنبال حمایت قوی‌تر از کالا و در نتیجه سرمایه خود هستند و مایل به شرکت در اینچنین بازی نیستند. از طرفی کشورهای در حال توسعه از نظر اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی در زمینه حقوق مالکیت فکری دارای مشکلات زیادی برای ورود به این عرصه عظیم مبادلات فرهنگی و علمی می‌باشند (Moradi, 1998). ضمن اینکه تفاوت بسیار زیادی بین توانمندی های نوآوری و دارایی های فکری کشور های در حال توسعه و توسعه یافته وجود دارد (Moeini, 2004). بر اساس نظرات ورسپاژن، سیستم حق اختراع در تولید نوآوری در کشورهای در حال توسعه شکست خورده است (Sarkissian, 2008). شاخص های زیر وضعیت کشورها را در حقوق مالکیت صنعتی نشان می دهد:

۱- ۹۹.۲٪ کلیه اختراعات جهانی در سال ۱۹۹۰ به کشورهای پیشرفته صنعتی تعلق دارد (Moradi, 1998).
 ۲- ۹۰٪ اختراعات ثبت شده در آمریکا در سال ۲۰۰۰ مربوط به آمریکا، اروپا و ژاپن می باشد و کلیه کشورهای در حال توسعه جهان سهمی برابر ۰.۲۱٪ و کشورهای کمتر توسعه یافته فقیر سهمی برابر ۰.۰۰۰۶٪ را دارا می باشند (Moeini, 2004).
 ۳- سهم کشورهای آمریکا، کانادا، ژاپن، استرالیا و اتحادیه اروپا در بازار جهانی عرضه و فروش دارو، حدود ۸۰٪ است در حالی که این رقم در آمریکای لاتین، ۷.۵ درصد و در آفریقا ۱.۳ درصد است (Habiba, 2009).
 هزینه های سنگین محاکم قضایی تخصصی و فرآیند های حل و فصل دعاوی مرتبط با حقوق مالکیت فکری (از نظر قضات و کارشناسان متخصص و با تجربه و جنبه های تخصصی) باعث شده است کشورهای در حال توسعه در شرایط مناسبی نباشد و به جای محاکم تخصصی، محاکم تجاری ایجاد گردیده است (Reisi, 2008).

تا قبل از ۱۹۸۵ هیچ حمایت از حق اختراع در چین وجود نداشت و در ۱۹۸۵ اولین قانون و ویرایش های بعدی در ۱۹۹۲ و ۲۰۰۰ مستقر شد و به منظور پذیرش مقررات بین المللی اصلاحات تدریجی در سیستم حق اختراع چین ایجاد شد. اگرچه نسخه ۱۹۸۵ قانون حق اختراع چین جامع بود ولی هنوز عناصر اصلی و مهم را نداشت. در سال ۱۹۹۲ به دلیل فشارهای امریکایی ها، اصلاحات انجام شده توسط چین مقدمات پیوستن چین به سازمان تجارت جهانی را فراهم کرد. در هر صورت، چین به عنوان جدیدترین عضو این سازمان تلاش های زیادی در جهت همراستا شدن با قوانین حقوق مالکیت فکری را بعمل آورد. اگرچه در چین حقوق مالکیت صنعتی قوی تری نسبت به قبل جایگزین شده است ولی هنوز برای تجارت و رشد اقتصادی کافی نمی باشد (Awokuse et al., 2010).

چین همیشه محور مباحث مرتبط با تخلفات مالکیت فکری و طرف مقابل خیلی از کشورها، به ویژه آمریکا می باشد. به طور مثال، آمریکا در آوریل سال ۲۰۰۷ درباره فقدان نظام مالکیت فکری در چین از طریق سازمان تجارت جهانی شکایتی را (در

زمینه هایی مثل تحت تعقیب قرار دادن جعل علایم تجاری، اغماض گمرک چین درباره کالاهای توقیفی، محدوده تحت پوشش مجازات و جرایم قضایی و امتناع از حمایت از حق مؤلف) تنظیم کرد (Wto, 2009). واکنش مثبت صادرکنندگان در قبال تقویت قوانین نظام مالکیت فکری در چین و به ویژه تأثیر آن بر توسعه بازار محصولات دانش بر و در نتیجه تحریک تجارت در چین را می توان با سیاستهای توسعه در سایر کشورهای در حال توسعه و بزرگ تعمیم داد. به ویژه آنهایی که دارای ظرفیت فزاینده ای در تولیدات تکنولوژیک هستند. با این حال کشورهای در حال توسعه و بزرگ با تهدیدهای بالقوه ای که از طریق تقلید می توانند ایجاد نمایند، قادرند منافعی زیادی را در تجارت دو طرفه فزاینده خود از طریق هماهنگی و تقویت حقوق مالکیت صنعتی و تطبیق با استانداردهای بین المللی بدست آورند. همانگونه که چین در سالهای اخیر این کار را انجام داد (Awokuse et al., 2010).

– شواهد مرتبط با وضعیت نظام حقوق مالکیت صنعتی در ایران

همانگونه که در مبحث قبل اشاره شد نظام حقوق مالکیت صنعتی در کشورهای در حال توسعه وضعیت مناسبی ندارد. کشور ایران نیز به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه از این قاعده مستثنی نمی باشد. در زیر شواهدی که این ادعا را به نوعی تأیید می کند بطور خلاصه آورده شده است :

الف) ایران در بین ۱۷۸ کشور در زمینه حقوق مالکیت فکری رتبه ۱۱۴ و در بین ۲۰ کشور منطقه رتبه ۱۸ را دارد (ERC, 1389).

- ۱- مسوولان مرتبط با حقوق مالکیت صنعتی ایران در اجلاس ۴۲ام مجمع عمومی سازمان جهانی دارایی های فکری^۲ بر برنامه ریزی کلان ایران (استقرار کامل نظام حقوقی و پیش بینی ساختار های اجرایی-حقوقی) تأکید دارند (Samaei, 2007).
- ۲- با وجود تاسیس اداره کل ثبت شرکت ها و مالکیت صنعتی در سال ۱۳۰۴، فعالیتهای اثرگذار این اداره از سال ۱۳۷۸ آغاز شده است. به نظر می رسد نهادی که بطور کلی متولی تمامی جنبه های مختلف حمایت مالکیت فکری در ایران باشد وجود ندارد و استراتژی خاصی جهت ارتقاء در کلیه زمینه های مرتبط تدوین نشده است (Moeini, 2005).
- ۳- با وجود اقدامات مثبت نهادهای ذیربط طی سالیان اخیر، همچنان ضرورت باز مهندسی و طراحی نظام دارایی های فکری احساس می شود و با وجود تولید خلاقیت های متعددی در داخل کشور، ساختار و مکانیزمهای مدیریت یکپارچه دارایی های فکری در مراکز دانشگاهی، تحقیقاتی و صنعتی وجود ندارد (Moeini, 2005).
- ۴- بررسی گزارشات و آمار و اطلاعات فعالیتهای پژوهشی نشان می دهد که علی رغم تولید علم، نوآوری و اختراعات در مراکز پژوهشی ایران، اما هیچکدام به ثبت نمی رسند. به عنوان مثال از مجموع ۴۷۳ طرح مصوب بین سالهای ۱۳۷۹ الی ۱۳۸۲ و یا از مجموع ۲۰۸۷ پروژه مصوب خاتمه یافته در ده دانشگاه بزرگ ایران گزارشی در دست نیست و مشخص نیست که نتیجه چند طرح به ثبت اختراع انجامیده است (Moeini, 2005).
- ۵- از نظر مسوولین دفتر مالکیت صنعتی، محدودیت هایی در استفاده از اختراع های ثبت شده و دارای مجوز وجود دارد. در حالی که مطابق قانون، دسترسی به مستندات اختراع بعد از اعطای مجوز و ثبت آن آزاد است. (Sarkissian, 2008).
- ۶- علی رغم اینکه بین تعریف طراحی صنعتی و علامت تجاری تناظر و تشابه وجود ندارد ولی برای طراحی صنعتی مرجع جداگانه ای وجود نداشته و به عنوان علامت تجاری ثبت می شود (Sarkissian, 2008).
- ۷- نظام حقوق مالکیت فکری ایران با توانمندیهای علمی، فنی و صنعتی کشور تناسب کافی و جامع ندارد (Moeini, 2005).
- ۸- با وجود قدمت قوانین مالکیت صنعتی ایران، شواهدی برای عملکرد انگیزشی در ثبت اختراع مشاهده نمی شود (Sarkissian, 2008).
- ۹- بخش قانونگذاری ایران نتوانسته رفتار جامعی را در قبال جنبه های مختلف حقوق مالکیت صنعتی داشته باشد (Sarkissian, 2008).

²- WIPO

۱۰- خیلی از اختراعات هرگز استفاده نمی شود (نه به صورت داخلی و نه به صورت فروش لیسانس) (Sarkissian, 2008).

۱۱- آمار بسیار اندک تقاضای ثبت اختراع در ایران در مقایسه با سایر کشورها حاکی از این است که سرمایه های عظیم تولیدات فکری در مراکز پژوهشی کشور در حلال وجود حقوق مالکیت صنعتی قدرتمند از بین می رود (Moeini, 2005).

به دلیل ضعف های نظام حقوق مالکیت صنعتی ایران و به تبع آن افزایش گرایش به بازننگری در نظام حقوق مالکیت صنعتی ایران، در برنامه چهارم توسعه (بین سالهای ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۰)، طراحی و اجرای حقوق مالکیت صنعتی جامع با هدف تشویق برای توسعه محصولات دانش بنیان و تجاری سازی نتایج تحقیقات مطرح شده است (Sarkissian, 2008).

دلائل و زمینه های انفعال نظام حقوق مالکیت صنعتی در کشورهای در حال توسعه

دلایل و زمینه های متفاوتی وجود دارد که کشورهای در حال توسعه را به سمت حمایت ضعیف از حقوق مالکیت صنعتی سوق می دهد که در زیر به شواهدی در این زمینه اشاره می شود:

۱- منشاء تعارض و نزاع موجود بین کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته درباره یکنواخت سازی حقوق ثبت اختراع، کنترل بر اقتصاد جهانی و توزیع منافع آن می باشد. کشورهای ثروتمند و صنعتی استفاده از هر نوع ابزاری برای اعمال فشار بر کشورهای فقیر برای واگذاری امتیازات انحصاری شدیدتر، در مورد دانش را ادامه می دهند. حقوق مالکیت فکری (به عنوان روش اولیه برای تضمین حضور شرکتهای چند ملیتی در کشورهای در حال توسعه) که توسط امیران قدرت های بزرگ نظامی به شرکت های چند ملیتی اعطا شده، به کلیدی برای نظم نوین استعماری جهانی و فتودالیسم اطلاعاتی (و نه مبنایی برای رقابت آزاد) تبدیل شده است (Habiba, 2009).

۲- هر چند موافقتنامه "تریپس" در مواد ۷ و ۸ خود علاوه بر لزوم حمایت از حقوق مالکیت فکری، بر ضرورت توسعه کشورها و تسهیل انتقال فناوری تأکید کرده است، اما پس از تصویب آن، کشورهای در حال توسعه به تحقق هرچه بیشتر بخش اول این مواد یعنی لزوم حمایت از مالکیت فکری و عدم تحقق بخش دوم آن یعنی افزایش سطح توسعه کشورها و سیاستهای یک جانبه آن پی بردند (Bakhshi, 2008).

۳- کشورهای در حال توسعه بر این باورند که حمایت از مالکیت فکری بیش از آنکه به توسعه کشورهای وارد کننده کمک کند، بر شکاف اقتصادی این کشورها با کشورهای توسعه یافته افزوده است (Habiba, 2007).

۴- افزایش حمایت از حقوق انحصاری ناشی از مالکیت فکری و به تبع آن منع تولید و تکثیر تجاری، علاوه بر کاهش تولید، به افزایش تقاضا، به بالا رفتن قیمت این محصولات منتهی می شود. این موضوع الف) به دلیل کنار رفتن رقبای داخلی از صحنه رقابت به نفع شرکت های چند ملیتی فعال در بازار کشورهای در حال توسعه است، ب) بر هزینه های تحقیق و توسعه اثر منفی می گذارد و تمرکز سرمایه گذاری را بیش از پیش به سمت کشورهای صنعتی سوق می دهد. در نتیجه کشورهای در حال توسعه با وجود نیاز به تحقیق و توسعه برای پیشبرد اهداف توسعه ایی خود، نقش حاشیه ایی در تحقیق و توسعه دارند و موافقتنامه "تریپس" شکاف اقتصادی میان کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه را تشدید کرده است^۳. (Habiba, 2007).

۵- اهمیت حقوق مالکیت صنعتی در فعالیتهای اقتصادی میان کشورها به مقدار منابعی که به خلق دارایی های فکری اختصاص می دهند (تحقیق و توسعه) بستگی دارد. در سال ۱۹۹۲ کشورهای توسعه یافته بیش از ۲٪ تولید ناخالص داخلی اشان و کشورهای در حال توسعه کمتر از ۱٪ را در تحقیق و توسعه صرف نموده اند (Awokuse et al., 2010). نظامهای دارایی های فکری در کشورهای در حال توسعه به عنوان مصرف کننده تولیدات فکری، اساساً در مراحل اولیه حافظ دارایی های فکری کشورهای صنعتی می باشند (Moeini, 2005).

۶- در چارچوب الزامات موافقتنامه "تریپس"، در بخش تأیید و اعطای پروانه های ثبت اختراع، مهمترین وظیفه، فرآیند آزمایش کاربرد و عملکرد پروانه های ثبت اختراع است و لازمه آن بکارگیری افراد آزمونگر خبره و مطلع در زمینه تکنولوژی و اختراعات قبلی می باشد که این امر به معنای تحمیل هزینه های زیاد به نظام حقوق مالکیت صنعتی در کشور های در حال توسعه است. از

۳- بنا به نظر آن در کنفرانس ضد انحصار، «قوانین مالکیت فکری، به نفع تولید کنندگان کشورهایی تمام شده است که صادر کننده آن هستند... در این حوزه ما بازنده ایم»

- سوی دیگر، به دلیل اینکه در این کشورها به اندازه کافی درخواست ثبت اختراع وجود ندارد. در نتیجه پرداخت این هزینه ها از نظر منطقی و اقتصادی توجیه ندارد (Berga, 1998).
- ۷- بین میزان رشد صنعتی و سطح حمایت از مالکیت فکری یک رابطه متقابل بسیار قوی وجود دارد. حمایت از طرح ساخت مدارهای یکپارچه در کشورهای در حال توسعه بسیار محدود است. بدلیل اینکه توسعه این صنعت (به عنوان مکمل سایر فناوریها) به تنهایی معنا ندارد، تصویب قانون به تنهایی نمی تواند موجبات پیشرفت در مسیر توسعه این صنعت را محقق کند و لازم است برنامه های جامع برای توسعه تدوین نمود (Habiba, 2009).
- ۸- کشورهای صادرکننده تکنولوژی مایل نیستند که در فرآیند انتقال تکنولوژی محصولاتشان مورد تقلید شرکتهای جهان سوم واقع شود. اما در عمل بخش کوچکی از ابداعات صادره به کشورهای در حال توسعه در این کشورها مورد تقلید قرار می گیرد. یک حمایت قویتر، قدرت چانه زنی کشورهای توسعه یافته را بالا می برد و موجب افزایش قیمت نیز می شود. اما کشورهای در حال توسعه که استفاده کنندگان محض هستند بیشتر زیان می بینند (Moradi, 1998).
- ۹- مطالعات نشان می دهد که کشورهای کمتر توسعه یافته و برخی کشورهای در حال توسعه منابع محدودی را به نوآوری و تولید دارایی های فکری اختصاص می دهند و در نتیجه سطوح پایین تری از دارایی های فکری ثبت شده و قابل حفاظت توسط نظام ثبت اختراعات، علایم تجاری و غیره را دارا می باشند (Moeini, 2004).
- ۱۰- چنانگ اعتقاد دارد حقوق مالکیت صنعتی مدرن بیش از آنکه با صنعتی شدن ارتباط داشته باشد، در صدد تشویق اختراع ها برای تطبیق با استانداردهای فراگیر جهانی است و می تواند زمینه های نا مساعدی برای اهداف صنعتی شدن به همراه داشته باشد. از طرفی چن و پوتیتانون با دیدگاهی معتدل تر اعتقاد دارند سطح حقوق مالکیت صنعتی کشورها به سطح توسعه و توانمندیهای تکنولوژیک اشان وابسته است (Sarkissian, 2008).
- ۱۱- در خصوص منافع حقوق مالکیت صنعتی قوی، شواهد تجربی خیلی کمی از تأثیر حمایت حقوق مالکیت صنعتی قوی بر تحقیق و توسعه داخلی در کشورهای در حال توسعه مشاهده شده است (Sarkissian, 2008).
- ۱۲- با ملاحظه کشور های در حال توسعه، بر اساس نظرات ورسپاژن، سیستم حق اختراع در تولید نوآوری در کشورهای در حال توسعه به علت محدودیت منابع و عدم انباشت یادگیری در تحقیقات شکست خورده است (Sarkissian, 2008).
- ۱۳- نظام های قضایی اکثر کشورهای در حال توسعه فاقد ظرفیت لازم برای حقوق مالکیت صنعتی هستند (Habiba, 2004).

دلائل و زمینه های انفعال نظام حقوق مالکیت صنعتی ایران

۱- هنوز عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی پذیرفته نشده است. داشتن حقوق مالکیت صنعتی قوی و مناسب یکی از الزامات جدی توسعه صادرات است (Habiba, 2007). ولی از آنجائی که مطابق گزارش رقابت پذیری سال ۲۰۱۱ کشور ایران در مسیر توسعه، در حال گذر از مرحله اول (توسعه مبتنی بر منابع) به مرحله دوم (توسعه مبتنی بر کارایی) است. مرحله سوم، توسعه مبتنی بر نوآوری می باشد. (ERC, 2010). درآمدهای کسب شده از صادرات عمدتاً متکی به نفت می باشد و صادرات کالاهای غیر نفتی درآمد قابل توجهی ندارد. بنابراین چون هنوز به پتانسیل قوی در صادرات نرسیده ایم و زمینه های خارجی (از قبیل عضویت در سازمان تجارت جهانی و وجود بازار و ...) برای صادرات ما نیز مهیا نمی باشد، نیاز و ضرورت جدی برای حقوق مالکیت صنعتی قوی احساس نمی شود. طبق گزارش کنفرانس تجارت و توسعه ملل متحد، تقویت نظام حقوق مالکیت فکری در حالی که دارای پاره ای امکانات بالقوه برای گسترش تجارت، سرمایه گذاری مستقیم خارجی و توسعه فناوری است، در صورتی که در کشورهای در حال توسعه در چارچوب سیاست های گسترده تری (مثلا نظام ملی نوآوری) به کار گرفته نشود سودمندی چندانی ندارد و می تواند به شکست منجر شده و در نتیجه باعث افزایش هزینه ها و نا امیدي برای رسیدن به توسعه و رشد گردد (Habiba, 2004).

۲- یکی از ابزارهایی که ادارات پروانه های ثبت اختراع لازم دارند فناوری اطلاعات است تا فعالیتهای جستجو، ثبت و دسترسی به اطلاعات به طور مناسب انجام شود (Berga, 1998). در حوزه ثبت اختراعات و اکتشافات در کشور نظام اطلاعاتی و طبقه بندی ضعیفی حاکم است. به طور مثال آمارهایی که در حوزه اختراعات در کشور استحصال می شوند تنها شامل ارقام کمی

اظهارنامه های واصله و تعداد گواهی های قطعی صادر شده می باشد. این امر جستجوی بدیع بودن اختراع را نیز با سختی مواجه می نماید (Forgani, 2007). بر اساس اعلام نظر متولیان امر در اداره مالکیت صنعتی، از نظر منابع انسانی متخصص و سیستم اطلاع رسانی و طبقه بندی اطلاعات در حوزه مالکیت صنعتی وضعیت مناسبی وجود ندارد (Kiani, 2009).

۳- با توجه به حضور فعال و گسترده شرکتهای چند ملیتی در اقتصاد جهانی و نقش بسیار جدی آنها، حضور دولتها در اقتصاد کم رنگ تر شده است و بیشتر، جنبه تسهیل گری، ایجاد ساز و کارها و زیر ساخت ها و تنظیم مقررات حمایتی برای حضور فعالان اقتصاد جهانی پیدا کرده است (Miremadi, 2008). از طرفی، یکی دیگر از عواملی که می تواند به بهبود حقوق مالکیت صنعتی کمک زیادی نماید، کمک کشورهای صنعتی شده و شرکت های چند ملیتی می باشد که می تواند ضمن کمک در ارتقاء حقوق مالکیت صنعتی، این فرآیند را تسریع و رویه های خلاقانه ای برای حمایت های حقوق مالکیت صنعتی ایجاد نماید (Berga, 1998). لذا با توجه به آمار حضور ضعیف شرکتهای چند ملیتی و جذب سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران (به دلیل تحریم ها و مسایل سیاسی)، به نظر می رسد که از یک سو انگیزه های کافی برای دولت به منظور ایجاد ساز و کارهایی از قبیل حقوق مالکیت صنعتی مناسب و جذاب برای سرمایه گذاران خارجی وجود ندارد و از سوی دیگر عدم حضور شرکت های چند ملیتی در ایران، زمینه را برای انفعال نظام حقوق مالکیت صنعتی ایران ایجاد می نماید و ضرورت تقویت نظام حقوق مالکیت صنعتی چندان احساس نمی شود.

۴- در حال حاضر، تولیدکنندگان بخش خصوصی با مسایلی چون واردات کالاهای مشابه، حقوق خود را تضییع شده می پندارد و به قوانین موجود نیز با دیده تردید می نگرد و با وجود مسیر پر پیچ و خمی برای شکل گیری مالکیت خصوصی، چالش هایی در برابر بخش خصوصی وجود دارد و به دلیل در حاشیه بودن بخش خصوصی^۴، در کنار فربه شدن اقتصاد دولتی (با وجود صادرات کالای تک محصولی نفت) مطالبات جدی از سوی بخش خصوصی برای تقویت نظام حقوق مالکیت صنعتی در ایران وجود ندارد و این یکی دیگر از زمینه های انفعال را فراهم می نماید (Amoli, 2008).

۵- از نظر بسیاری از متخصصان، قانون جدید حقوق مالکیت صنعتی با وجود اصلاحات قابل توجه نسبت به قانون ۱۳۱۰، همچنان از ایرادهایی برخوردار است (Samaei, 2007). برخی از این ایرادات به اجمال بشرح زیر می باشد:

ا. تغییر نکردن سامانه ثبت اختراعات از سامانه اعلامی به سامانه ممیزی یکی از اساسی ترین مشکلاتی است که در قانون جدید وجود دارد. این درحالی است که در ۹۸ درصد کشورهای دنیا سامانه اعلامی استفاده نمی شود.

ب. ثبت اختراعات کوچک^۵ در طرح جدید وجود ندارد. ثبت اختراعات کوچک در کشورهای دیگر انجام می شود و مراحل آزمون و ثبت آن ساده تر است و حقوق مربوط به اختراع به مدت ۷ سال در اختیار مخترع قرار می گیرد.

ج. بعد از ثبت اختراع، برای بهره برداری از آن اختراع، تأیید و ارزیابی مجدد اختراع باید توسط وزارت علوم انجام شود که این امر به دوگانگی در مکانیسم ارزیابی اختراعات ختم می شود و با این شیوه مخترع دوباره معطل می شود.

د. مشکل دیگر، عدم انتشار اطلاعات اختراعی است که برای ثبت در اختیار مسؤولان قرار می گیرد. در کشورهای توسعه یافته در زمان ثبت اختراع، نهاد مربوطه اطلاعات آن را در قبال محدودیت هایی که برای عموم جامعه بواسطه ثبت اختراع ایجاد می شود، منتشر می نماید. ولی در ایران تنها نام اختراع که به منظور ثبت به سازمان ثبت اسناد ارائه شده در روزنامه رسمی کشور چاپ می شود. نام یک اختراع به هیچ عنوان برای آگاهی از موضوع کافی نیست.

ه. در ۱۸۲ کشور از ۱۸۳ کشور عضو سازمان جهانی مالکیت فکری، ثبت اختراع در قوه مجریه و در ۳۲ کشور در وزارت دادگستری که آن هم بخشی از قوه مجریه است انجام می شود و ایران تنها کشوری است که این مسؤولیت را به قوه قضائیه (سازمان ثبت اسناد و املاک کشور) سپرده است. گواهی ثبت اختراع ایران دارای ارزش حقوقی و فاقد ارزش علمی (به دلیل فقدان کارشناسان لازم در قوه قضائیه) است.

۴- طبق گزارش یونسکو سهم بخش خصوصی در تحقیق و توسعه در سال ۱۳۸۳ کمتر از ۲۰ درصد می باشد.

۵- Utility Models

و. دفتر مالکیت صنعتی ایران از لحاظ سازمانی در طبقه پنجم (سازمانی) قرار دارد. در حالی که دفتر ارزیابی تکنولوژی و نوآوران که یکی از ۱۸۳ عضو سازمان جهانی دارایی های فکری است، پیشنهاد کرده است که ثبت اختراع به بخش اجرایی منتقل گردد (Sarkissian, 2008).

ز. یکی دیگر از ایرادات قانون جدید، تشدید مجازات تخطی از این قانون می باشد که ضمانت های اجرایی از ۳۰ درصد به حدود ۶۰ درصد رسیده و همچنین برای متخلفان جریمه نقدی و مجازات زندان در نظر گرفته شده است. برخی از متخصصان آن را در منافات با توسعه کشور می دانند.

ح. به نظر می رسد که یکی دیگر از ایرادهایی که به سیستم اعلامی ثبت اختراع وارد می باشد این است که اگر ۵ سال بعد از اعطای مجوز هیچ بهره برداری بعمل نیاید، هر کسی می تواند از دادگاه تقاضای ابطال آن را نماید (Sarkissian, 2008).

ط. موافقتنامه تریپس، حمایت از مدارهای یکپارچه را برای اعضای سازمان تجارت جهانی الزامی نموده است در حالی که در حقوق مالکیت صنعتی ایران با توجه به نوپا بودن این صنعت در ایران، در قانون ثبت اختراع، طرح های صنعتی و علائم تجاری مصوب سال ۱۳۸۶ و سایر نسخ آن درباره مدارهای یکپارچه و طرح ساخت آن سکوت شده است. در قوانین، تنها جایی که از این اثر فکری نام برده شده است، قانون تجارت الکترونیک مصوب سال ۱۳۸۲ است. در حالی که سنخیت و تناسبی بین تجارت الکترونیک و مدارهای یکپارچه و طرح ساخت آن وجود ندارد. از طرفی در ایران، اتکاء شدید صنعت ساخت مدارهای یکپارچه به دولت است و عدم حضور بخش خصوصی در این حوزه باعث شده است که فضای رقابتی در این صنعت شکل نگرفته و به تبع آن فقدان حقوق مالکیت صنعتی مناسب و تخصصی، چندان احساس نشود. به عنوان نمونه هند در سال ۲۰۰۰ مقررات خاص این اثر فکری را تصویب کرد که مطابق پیش بینی انجام شده، میزان تولید مدارهای یکپارچه طی یک دهه (تا سال ۲۰۱۰) به ۳ برابر افزایش یافت (Habiba, 2009).

۶- مطالعه مقدماتی درباره کسب و کار در ایران، همانگونه که سیستم ثبت اختراع نشان می دهد، اشاره به این واقعیت دارد که حقوق مالکیت صنعتی نمی تواند عملکرد انگیزشی برای نوآوری داشته باشد. یکی از زمینه های خیلی مهم در انفعال نظام حقوق مالکیت صنعتی در ایران تحرک نسبتا پایین و ناچیز نظام نوآوری در سطح ملی می باشد. در نتیجه خلاء نظام حقوق مالکیت صنعتی را برای تقسیم منافع حاصل از تولیدات فکری بین کلیه عوامل و ذی نفعان احساس نمی کنند و در عمل زمینه انفعال نظام مالکیت صنعتی بوجود می آید. در ادامه شاخص هایی که به نوعی عملکرد پایین نظام ملی نوآوری را (به لحاظ کمی) نشان می دهد ارائه می شود (Forgani, 2007):

جدول شماره (۲): شاخص های فناوری (Forgani, 2008)

عنوان شاخص	ایران	ترکیه	مالزی	ژاپن
شاخص خلق فناوری بر اساس مدل برنامه پیشرفت و توسعه ملل	۰/۰۰۶۳	۰/۰۰۰۷	۰/۰۳۱۷	۰/۶۷۹۶
شاخص خلق فناوری بر اساس مدل آرکو	۰/۰۱۰۶	۰/۰۲۴۹	۰/۰۱۲۱	۰/۲۲۵۱
شاخص صادرات محصولات با فناوری پیشرفته (درصد از صادرات تولیدی) بر اساس مدل تحلیلی	۰/۰۱۶۱	۰/۰۹۳۴	۰/۳۴۰۵	۰/۱۴۰۱

جدول شماره (۳): شاخص ثبت اختراع (Sarkissian, 2008).

نسبت تعداد مقالات پذیرفته شده در یک میلیون نفر	ایران	برزیل	چین	آلمان	امریکا	هند	ژاپن
سال ۱۹۹۹	۲	۳	۲	۲۲۹	۲۹۸	۱	۱
سال ۲۰۰۴	۵	۲۱	۵۰	۵۸۷	۶۴۵	۶	۲۸۸۳

جدول شماره (۴): مخارج تحقیق و توسعه (Forgani, 2007).

ردیف	عنوان شاخص (آمار سال ۸۴)	مقدار (ایران)	مقدار (ترکیه)	مقدار (اسرائیل)	منبع
۱	درصد مخارف R&D از GDP	۰/۶۷٪	۰/۶۶٪	۴/۴۶٪	UNESCO
۲	سهم بخش خصوصی از R&D	۱۹/۶٪	۳۷/۹٪	۶۴/۵٪	UNESCO

جدول شماره (۵): شاخص های رقابت پذیری (ERC, 2010).

شاخص	رتبه
رواج مالکیت خارجی (مالکیت شرکت ها)	۱۳۹
ظرفیت بنگاه های ایرانی در جذب تکنولوژی های جدید	۱۱۴
دسترسی به تکنولوژی های جدید	۱۲۳
زیر ساخت های رقابت پذیری	۷۴
نوآوری	۶۶

۷- به طور کلی رشد اقتصادی و توسعه فناوری ارتباط مستقیمی با هم دارند. توسعه فناوری از طریق سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه حاصل می شود و یکی از الزامات مهم برای سرمایه گذاری در تحقیق و توسعه، رعایت حقوق دارایی های فکری می باشد. با توجه به شاخص های توسعه فناوری (مطابق جداول مذکور) و رشد اقتصادی پایین (که آن هم عمدتاً متکی به درآمدهای نفتی می باشد) و به تبع آن، عملکرد ضعیف در رشد و توسعه فناوری، ضرورت ایجاد یک نظام حقوق مالکیت صنعتی قوی و جامع احساس نمی شود (Moeini, 2004).

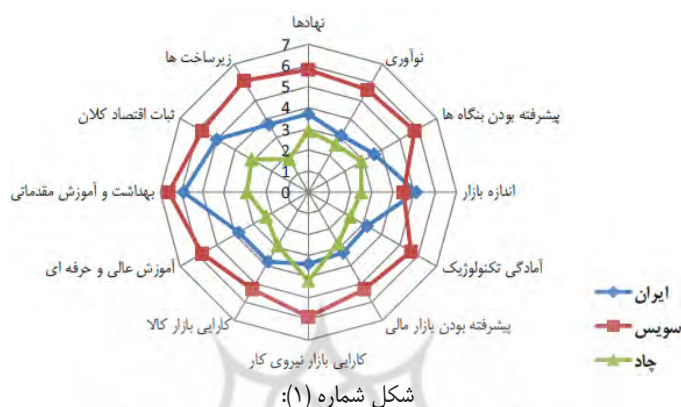
۸- یکی دیگر از زمینه های ضعف نظام حقوق مالکیت صنعتی در ایران صلاحیت مراکز بررسی و ارزیابی کننده اختراعات است. طبق مصوبه ۱۳۸۳ وزارت علوم این ارزیابی ها را با همکاری ۱۱ دستگاه ذی ربط (دانشگاه ها و سازمان پژوهش های علمی و صنعتی ایران) انجام می شود. به نظر می رسد تعدد این دستگاه ها و عدم تمرکز در فرآیند بررسی و ارزیابی اختراعات به بروکراسی بیشتر و طولانی و پیچیده شدن فرآیند منجر شود (Kiani, 2009).

۹- یکی از خلاءهای نظام حقوق مالکیت صنعتی ایران، عدم الحاق ایران به معاهده بین المللی همکاری ثبت اختراع بین کشورهای جهت ثبت اختراع در کشورهای دیگر است (INAW, 2010) که دارای مزایایی از قبیل امکان پیگیری حقوق اختراع ثبت شده در کشورهای عضو با هزینه کمتر و شرایط راحت تر در سایر کشورهای عضو می باشد (Griliches, 1990). اگرچه مجوز الحاق ایران به این معاهده صادر شده است، ولی هنوز به صورت رسمی انجام نشده است و در صورت الحاق ایران به این معاهده، تعداد زیادی اظهارنامه به کشور سرازیر خواهد شد. اگر نیروی کاری آموزش دیده کافی وجود نداشته باشد و سیستم اداری پاسخگو نباشد، نمی تواند این کار انجام شود. در حالی که حدود ۵۰ پست سازمانی در اداره ثبت اختراعات خالی است (INAW, 2010).

۱۰- کاستی هایی مربوط به مدیریت تجاری سازی فناوری، یکی دیگر از زمینه های ضعف حقوق مالکیت صنعتی می باشد. فعالیت های پژوهشی و تحقیقاتی فراوانی در کشور انجام می پذیرد ولی تعداد کثیری از آنها به مرحله تجاری سازی و تولید ثروت و ارتقاء سطح رفاه عمومی نمی رسد. کشفیات و تحقیقات انجام شده در دانشگاه ها و مراکز تحقیقاتی عمدتاً به عنوان مالکیت شخصی محسوب می شوند. سیستم مالکیت شخصی به شدت مورد انتقادات جهانی است. زیرا نتایج تحقیقات به اندازه لازم به جامعه باز نمی گردد و قانون مالکیت فکری (با همه مزایایی که دارد) بی استفاده باقی می ماند (Akhavan, 2009).

۱۱- کمبود شدید نیروی انسانی متخصص در ابعاد مختلف نظام دارایی های فکری کشور یکی از نقاط ضعف اساسی در سطح ملی می باشد.

۱۲- نوآوری یکی از ارکان رقابت پذیری است. طبق شکل شماره یک، وضعیت رقابت پذیری کشور ایران شرایط مناسبی ندارد، به ویژه اینکه در ۳ بعد، نوآوری، زیر ساخت ها و آمادگی تکنولوژیک به رتبه های پایین نزدیک است، لذا حمایت از اختراع و نوآوری کم است و در این شرایط، کشش کافی برای جذب سرمایه گذاران در نوآوری مهیا نیست و در نهایت زمینه های انفعال حقوق مالکیت صنعتی فراهم می گردد (ERC, 2010).

شکل شماره (۱): مقایسه ایران با بالاترین و پایین ترین کشورهای جهان در رتبه بندی رقابت پذیری (ERC, 2010)

۱۳- با اینکه در قانون ۲۰۰۸ ایران تا اندازه ای سعی شده است دیدگاه جامعی درباره جنبه های متفاوت حقوق مالکیت صنعتی اتخاذ گردد، اما پیچیدگی بیشتری در سازماندهی وجود دارد و همچنان عملکرد آزمایش اختراعات بر اساس مرور و بررسی سنتی و از نظر سازمانی به صورت مجزا و پراکنده انجام می شود. گزارش ارائه شده در افتتاحیه سمینار سازمان جهانی دارایی های فکری در دسامبر ۲۰۰۶ در ایران حاکی از این است که حقوق مالکیت صنعتی قوی و پایدار، فقط به انتقال تکنولوژی کمک نمی کند بلکه به آماده سازی زمینه ای برای توسعه تکنولوژی داخلی و رشد شرکت ها کمک می کند و حقوق مالکیت صنعتی در تولید نوآوری اهمیت خاص دارد. بنابراین در شرایطی که شاهد توسعه تکنولوژی داخلی و رشد شرکت ها و نظام ملی نوآوری فعال نیستیم، در عمل خلأی برای حقوق مالکیت صنعتی قوی احساس نمی شود و ضرورت آن حس نمی شود. قانون اخیر حقوق مالکیت صنعتی به لحاظ اصولی، بیشتر به جنبه های انگیزشی حقوق مالکیت صنعتی پرداخته شده است و کمتر به جنبه های تبادلی و پذیرش جهانی توجه شده است. مدیر دفتر مالکیت صنعتی سازمان تحقیقات و پژوهش علم و فناوری ایران، مخالف این است که عملکرد انگیزشی در حقوق مالکیت صنعتی ایران وجود دارد (Sarkissian, 2008).

۲- بحث و نتایج

امروزه یکی از عمده ترین حوزه های مناقشه بر انگیز میان کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته، مقوله حمایت یا عدم حمایت از محصولات فکری و گستره آن می باشد. از یکسو کشورهای توسعه یافته با تأکید بر لزوم حمایت از این حقوق، تقویت حمایت را موجب افزایش توسعه و تسهیل انتقال فناوری به کشورهای در حال توسعه می دانند و از سوی دیگر کشورهای جهان سوم با این استدلال که مالکیت فکری باید وسیله برای تحقق توسعه باشد نه هدف، خواستار تعدیل این حقوق و انحصارات ناشی از آن شده اند. نظام حقوق مالکیت صنعتی در اکثر کشورهای در حال توسعه در حالت انفعال قرار دارد و کشور ما نیز از این قاعده مستثنی نمی باشد. بنابر آراء صاحب نظران حقوق مالکیت صنعتی و گزارشات جهانی، نظام حقوق مالکیت صنعتی در ایران در حالت انفعال و ضعف می باشد. با بررسی عوامل مؤثر بر شکل گیری و عملکرد نظام حقوق مالکیت صنعتی ایران سه گروه شناسایی شد که عبارتند از الف: زمینه هایی که از مسایل جهانی سرچشمه گرفته و به دلیل نقش ضعیف کشورهای در حال

توسعه در نوآوری می باشد. ب: به دلیل اینکه نقش عوامل داخلی در زمینه تولید محصولات فکری ضعیف می باشد، حقوق مالکیت صنعتی به عنوان یکی از ارکان نظام نوآوری به سمت انفعال سوق داده شده است. ج: کاستی های نهادی و ساختاری که عمدتاً به طراحان و متولیان نظام حقوق مالکیت صنعتی مربوط می گردد. بر اساس بررسی چگونگی تأثیر عوامل و مسایل درونی و بیرونی بر کارکرد نظام مالکیت صنعتی، باید ها و نبایدهایی که پیشروی نظام حقوق مالکیت صنعتی ایران می باشد به نظر می رسد که بازنگری در نظام مالکیت صنعتی ایران با تأکید بر این دو موضوع نیاز به تجدیدنظر دارد؛ اول اینکه نظام مالکیت صنعتی یکی از ارکان مهم نظام نوآوری می باشد و با توجه به اهمیت و تأثیر نظام نوآوری در توسعه، لازم است در بازنگری نظام مالکیت صنعتی به سطح توسعه و نیز کارکرد این نظام در داخل نظام نوآوری توجه شود و نگاه جزیره ای به این نظام نه تنها منافع قابل توجهی نخواهد داشت، بلکه زیان آور خواهد بود و دوم اینکه کشورهایی مانند کشور ایران از یکسو به دلیل اینکه تولیدات فکری آنها اندک می باشد نیازمند نظام دارایی های فکری می باشند که گسترده و دقیق باشد به گونه ای که این نظام در مقابل هجوم تقاضاهای ثبت اختراع غیرشهروندان بتواند به صورت قانونمند حقوق اساسی شهروندان خود را تأمین نماید و از سوی دیگر به دلیل اینکه کشور ایران در ابتدای راه توسعه صنعتی می باشد نظام مالکیت صنعتی قوی و جامع به نوعی محدود کننده عوامل داخلی در توسعه فناوری و استفاده از دستاوردهای فراملی و جهانی می باشد و در اینجا رویکردهای متضادی پیش رو قرار دارد و لازم است که با درک روشن و شناخت دقیق و همه جانبه، در جهت تحقق حداکثر منافع ملی موازنه ایجاد گردد.

۳- منابع

- 1- Akhavan, A. 2009. Techno-commercial Management: From Idea to Market. Available at: <http://www.iranpatent.ir>.
- 2- Amoli, A. 2008. Intellectual Property Right. Journal of Capital. 293. 24-30.
- 3- Awokuse, T., and Yin, H. 2010. Does Stronger Intellectual Property Rights Protection Induce More Bilateral Trade? Evidence from China's Imports. World Development. 38: 8. 1094-1104.
- 4- Bakhshi, J. 2008. Iran Intellectual Property Rights after Joint to International Agreement. Master Thesis in Technology Management, Islamic Azad University.
- 5- Berga, C. 1998. Reforming Intellectual Property Rights Regimes: Challenges for Developing Countries. Journal of Intellectual Economic Law. 1:4. 537-554.
- 6- Economic Research Center (ERC). 2010-2011. Iran compatibility Report. Tehran.Iran.
- 7- Forghani, A. 2007. Assessment of Iran Technology Development System. 3rd Conference of Technology Management in Tehran.
- 8- Griliches, Z. 1990. Patent Statistics as Economic Indicators: A Survey. Journal of National Bureau of Economic Research. Available at: <http://www.nber.org/papers/w3301.pdf>.
- 9- Habiba, S. 2009. Appropriate System for Protect from Intellectual Property Right in Integration Circuit (IC) Design and Production. Journal of law. 39:4.133-155.
- 10- Habiba, S. 2007. New challenges of intellectual property right. Journal of law. 37:4. 37-64.
- 11- Habiba, S. 2007. Iran Patent Regulation after Acceptance of TRIPS. Journal of law and Politic Science. 66. 145-181.
- 12- Iran News analysis website (INAW). 2010. Survey of Patent Pavilion in Science Road Map. Available at: <http://www.asriran.com/fa/print/158131>.
- 13- Kiani, M. 2009. Weakness of in Intellectual Property Right from Aspect of Human Resource. Available at: <http://www.iranpatent.ir>.

- 14- Kiani, M. 2009. Weakness of Expressional Patent Regulation. Available at: <http://hamsharionline.ir/news.aspx>.
- 15- Miremadi, T. 2008. USA and Intellectual Property Right Relevant to Commerce. Journal of Politics and Economics. 107.105-140.
- 16- Moeini, E. 2004. Intellectual Property Right. Olum Tahghighat University Press. 8.86
- 17- Moeini, E. 2005. Intellectual Property Rights. 2nd Conference of Technology Management in Tehran. 463-470.
- 18- Moradi, H. 1998. Important Points in Intellectual Property Right. Journal of law Viewpoints. 10. 95-104. Available at: <http://www.noormags.com/view/Magazine/ViewPages.aspx>. Article Id = 312704.
- 19- Reisi, L. 2008. Study of Specialty Courts of IPR. Journal of Law. 38:2. 23-43.
- 20- Samaei, S. 2007. Patent Law. Hamshahri Newspaper. Available at: <http://hamsharionline.ir/news.aspx>.
- 21- Samaei, S. 2007. New Patent Law Also Is Wondering. Hamshahri Newspaper. Available at: <http://hamsharionline.ir/news.aspx>.
- 22- Sarkissian, A. 2008. Intellectual Property Rights for Developing Countries: Lessons from Iran. Tec novation. 28. 786-798.
- 23- Zhu and Liu. 2009. WTO.

